

calibrite

colorchecker classic

Sp. 1866

Bosoms.

REVISTA

DE LA

ASOCIACIÓN ARTISTICO - ARQUEOLÓGICA BARCELONESA

Director: Pelegrin Casades y Gramàxes

SETBRE. - DGBRE. de 1909

AÑO XIII.-NÚMERO 60

VOLUMEN VII

BARCELONA

ESTABLECIMIENTO TIPOGRÁFICO DE JAIME VIVES

Calle de Muntaner, número 22

1909

mm

Año 1666

Bosoms.

REVISTA

DE LA

ASOCIACIÓN ARTISTICO - ARQUEOLÓGICA BARCELONESA

Director: Pelegrin Casades y Gramatxes

SETBRE. - DGBRE. de 1909

AÑO XIII.-NÚMERO 60

VOLUMEN VII

BARCELONA

ESTABLECIMIENTO TIPOGRÁFICO DE JAIME VIVES

Calle de Muntaner, número 22

1909

- «O Archeologo Português».—Mensual.—(Bibliotheca Nacional), Lisboa.
 «Arte».—Director, Marqués Abren.—Porto.
 «Portugalia».—(Rua do Conde, 21), Porto.—Tomo II.
 «Bulletin de la Société Ramond».—Baguères de Begorre.
 «Revue Préhistorique illustrée de l'Est de la France».—Bimensual.—Dijón.
 «Bulletin Hispanique».—Trimestral.—(15, Cour de la Intendance), Bordeaux.
 «Bulletin de la Société Archéologique du Midi de la France».—(Hôtel d'Assezat, Toulouse).
 «Bulletin Historique du Diocèse de Lyon».—Bimensual.—(Place de Fourvière), Lyon.
 «Bulletin de la Société Archéologique de Nantes et du Département de la Loire-Inférieure».—Semestral.—(Hôtel Dobrée), Nantes.
 «Révue Franco Italienne et du Monde Latin».—Bimensual.—(67, Strada de Fiorentini), Nápoles.
 «Bollettino della Società Africana d'Italia».—Mensual.—(Vía del Duomo, 219), Nápoles.
 «Mémoires et documents publiés par la Société de Histoire et d'Archéologie de Genève».—Nouvelle Série.
 «Bulletin de la Société d'Histoire et d'Archéologie de Genève».—Neuchatel.
 «Bulletin de la Société Neuchateloise de Géographie».—Neuchatel, (Suiza).
 «Fornvannen Kungl. Vitterhets Historie och Antikities Akademien».—Stockholm.
 «Imer, Tidskrift utgifven af Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi».—Stockholm.
 «Bulletin de l'Institut Egyptien».—Le Caire.
 «Comité de Conservation des Monuments de l'art Arabe».—Le Caire.
 «Bulletin de l'Institut Archéologique Liégeois».—(13, Rue des Calais), Liege (Bélgica).
 «Pravék».—L'age Préhistorique.—Revue d'archéologie et d'antropologie préhistoriques des pays Tchéques.—Kojetin na Hane. Moravia.
 Anales del Museo Nacional de México.

La correspondencia y publicaciones que se remitan á ésta Asociación, deberán dirigirse al domicilio social, Calle del Paradís, 10, 2.º, (local del *Centre Excursionista de Catalunya*); ó al del Secretario de la ARQUEOLÓGICA, BAJADA DE CERVANTES, 7, PRAL., 2.^a

Esta REVISTA saldrá periódicamente en cuadernos, por lo menos de 64 páginas, con cubiertas.

Si la índole de los trabajos lo requiere se insertarán grabados.

A tenor del artículo 25 del Reglamento de la Asociación, los señores socios recibirán GRATIS un ejemplar de esta REVISTA.

PRECIOS DE SUSCRIPCIÓN: 4 pesetas al año en España y Portugal; 7'50 francos en los demás países, y 3 pesos oro en America. Pagos por adelantado.—NÚMEROS SUELTOS 1'25 pesetas.

Se hará una nota crítica ó un extracto detallado de toda publicación de carácter ó interés histórico, arqueológico ó artístico, de la cual se remita un ejemplar á la Dirección de esta REVISTA.

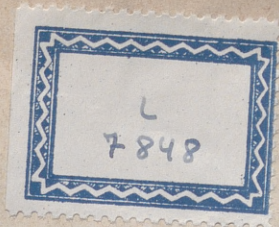
SUMARIO

I.	La Junta de Gerona en sus relaciones con la de Cataluña. 1808 y 1809.—Emilio Grahit	Pág. 151
II.	Anals inédits de la Vila de la Selva del Camp de Tarragona.—Joan Pié, Pbre	» 171
III.	Epistolari del Rey En Martí d'Aragó. (1386-1410).—Daniel Girona Llagostera	» 187
IV.	Venda de llibres del Rey Martí en 1421.—Joaquim Miret y Sans	» 199
V.	Descubrimient de pintures romàniques en el Bisbat de Vich.—Joseph Gudiol, Pbre.	» 202
VI.	Descubriments prehistòrics á Serinyà (Gerona).—J. Bomsoms y Manegat	» 205
VII.	Necrologia.—D. Fernando de Delás y de Jalpí	» 213
VIII.	Comunicaciones.	» 214

Publicaciones con las cuales hay establecido el cambio

- «Boletín de la Real Academia de Ciencias y Artes».—(Rambla de Estudios,) Barcelona.
- «Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya».—Mensual.—(Paradís, 10), Barcelona.
- «Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona».—Trimestral.—(Plaza del Rey, 14), Barcelona.
- «Estudis Universitaris Catalans».—Barcelona.
- «Revista Musical Catalana - Butlletí del «Orfeó Catalá».—Mensual.—Barcelona.
- «Boletín Arqueológico de la Sociedad Arqueológica Tarraconense y de la Comisión de Monumentos artísticos y arqueológicos de la provincia de Tarragona».—(Fortuny, 4), Tarragona.
- «Tarraco».—Ciencias: Artes: Literatura.—Revista mensual.—Tarragona.
- «Gaceta Montanyesa».—Bisemanal.—(Carrer de la Ramada, 33), Vich.
- «Butlletí del Centre Excursionista de Lleyda».—Mensual.
- «Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages».—Manresa.—Trimestral.
- «Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana».—Mensual.—Palma de Mallorca.
- «Revista de Menorca».—Mahón.
- «Boletín de Historia y Geografía del Bajo Aragón».—Calaceite.
- «Boletín de la Comisión provincial de Monumentos históricos y artísticos de Orense».—Bimensual.—Orense.
- «Razón y Fé».—Revista mensual.—Madrid, (Isabel la Católica, 12).
- «Boletín de la Institución Libre de Enseñanza».—Mensual.—(Paseo del Obelisco, 8), Madrid.
- «Boletín de la Real Academia de la Historia».—Mensual.—(Calle de León, 21), Madrid.
- «Boletín de la Comisión de Monumentos de Vizcaya».—Bilbao.—(Trimestral).
- «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos».—Mensual.—(Paseo de Recoletos, 20), Madrid.
- «Cultura Española».—Trimestral. Zaragoza—Madrid.
- «Boletín de la Sociedad Castellana de Excursiones».—Mensual.—(Calle de Núñez de Arce, 18), Valladolid.
- «Boletín de Santo Domingo de Silos».—Mensual.—(Monasterio de Santo Domingo de Silos), Burgos.
- «La Alhambra».—Revista quincenal.—(Jesús y María, 6), Granada.
- «Revista de Extremadura».—Mensual.—(Portal Llano, 19), Cáceres.
- «Ilustración del Clero».—Quincenal.—Madrid.
- «Boletín de la Real Academia Gallega».—La Coruña.
- «Boletín de la Comisión Provincial de Monumentos Históricos y Artísticos», de Cádiz.
- «Boletim da Real Associação dos Architectos civis é Archeologos Portuguezes».—Trimestral.—(Museo do Carmo), Lisboa.
- «Boletim da Sociedade Literaria Almeida Garrett».—Lisboa.

(Continúa en la 4.ª página de la cubierta.)

Descubriments prehistòrics á Serinyá. (Gerona) (1)

Si alguna vegada, quan se té l'atreviment de dirigir la paraula als altres, algú ha necessitat d'indulgencia, crech que soch jo en la ocasió present. Veig qu'esttch cometent una temeritat, perque per una banda'm trovo devant d'un auditori distingidissim, per la seva ilustració, mentres que jo 's pot dir que tot just he comensat á aprendre les bece-roles de la ciencia, y per altra banda, á la manca absoluta de dots oratories, s'hi ha d'afegir l'esser el primer cop que tinch l'honra de parlar devant de persones de les qui'm gloriaria de poder esser deixep-ple. Ab tot y aixó, de la mateixa manera que, gayrebé sense sapiguér lo que feya, vaig comensar una obra que, segons el criteri de persones de reconeguda ilustració, ha resultat de verdadera importancia científica, y'm doná forses pera comensarla y continuarla el meu desitg de cercar medis pera esclarir, tot lo possible, lo tenebrós período escorregut desde la vinguda dels primers habitants á la nostra terra, fins al punt que comensa la veritable Historia, aixís mateix, portat de la més bona fé del mon, vinch ara á donarlos hi quelcunes noticies dels resultats dels meus esforços en aquest sentit.

Confiant, donchs, en qué la paciencia de Vostés en escoltar les meves pobres paraules, será tan gran com la llur ilustració, comenso á entrar en materia; advertint que, per aquesta vegada, 'm limitaré á donar una idea general de les principals trovalles fetes en quelcunes coves de Serinyá, deixant per una altra ocasió la descripció detinguda dels objectes mes importants, la discussió del origen dels mateixos, de les tribus que'ls fabricaren y de tots els altres punts relacionats ab els esmentats objectes.

Serinyá es un poblet molt xamós, d'uns 1 000 habitants, que's trova en la carretera que vá de Girona á Olot y que dista casi igualment de Banyolas y Besalú, poblacions ben conegudas de tothom per la llur històrica antiguitat. Está situat á la vora dreta del riu Ser, y per darrera de la Iglesia parroquial hi passa una riera anomenada Serinyanell, que després de saltar un barranch, se junta ab el Ser:

No gayre lluy d'aquesta població y á la vora esquerra del Serinyanell s'hi trova una gran cova anomenada «Cova dels Barbut» ó «Bora

(1) Conferencia donada per l'autor en el *Centre Excursionista de Catalunya*, (local de la ARQUEOLÓGICA).

R 2727

gran d'en Carreras», Probablement era molt mes gran aquesta cova en els remotissims temps que serví d'habitació á n'els primers pobladors d'aquella encontrada, com ho comproven les grans roques que han baixat del sostre al riu.

Segons se compta, vivia á Serinyá un frare caputxí exclaustat, el qui passejant pel bosch de can Carreras, entrá, com acostumava á ferho quelcunes vegades, á n'aquesta cova y s'assegué al costat d'una pilastra formada per una materia en conglomeració, d'uns 80 cents. d'alsaria. Va picarli la curiositat al veure en l'esmentada pilastra quelcuns trossets de banya de cervo y váris unglots, lo que posá en coneixement d'un particular que feu excavacions durant algú temps en l'esmentada cova deixantla sense la terra que, en part, la obstruía.

Anava jo sovint á la dita cova, y, en una de mes visites, entretenintme picant á terra ab un códol, vaix veurer que la roca qu'havjan posat al descubert, fent les excavacions, estava completament cristallisada, convencentme, al cap de poch, de que aquesta roca era calissa. Per de prompte no vaig donar importancia á n'el meu descobriment, mes poch després me vingué á la memoria haver llegit en una obra de Geologia, que dessota de la calissa cristallisada s'hi troven, devegades, restes d'animals y, efectivament, després d'haver trencat un tros d'aquella capa cristallisada, vaig trovar quelcuns ossos, mes ó menys trevallats.

No comptant ab altres medis pera continuar les excavacions que la meva forsa muscular, no essent prou aquésta pera trencar aquelles roques, me vegi obligat á deixarho correr; més, á forsa d'instancies, vaig obtenir de mon aymat pare que'm llogués jornalers, y ab ells m'én vaig anar una tarde á tirar barrinades á n'aquella massa de roca calissa, y iquina fou la meva satisfacció al trobarhi banyes de cervo gayre be sen ceres, y molts punxons magníficament treballats! Plé de joya, agafi aquets objectes, me'ls vareig emportar cap á casa y ab ells he comensat á formar el Museu, de que haurán Vs. sentit parlar, y de quina importancia podran formarse càrrech vostés mateixos, si's dignen honrarlo ab sa visifa. En dita cova continuárem treballanthi ab gran entussiasme, dos anys seguits, encare que ab moltes interrupcions, junt ab mos aymats pares y ma germana, (que Deu la tingui en sa gloria).

, Abundantissims y molt interessants foren els objectes trobats en ella, y pera descriurels ab mes claretat, els clasificaré per la materia de que están fets, de la manera següent: Objectes de pedra, especialment silex; objectes d'os, objectes de marfil, restos d'animals y objectes varis. Comenso pels primers.

Objectes de silex: D'aquesta materia hi trovárem una infinitat d'objectes, de colors, uns, casi transparents; altres, de color d'oli; altres semblant teixits ab fils de sanch, y tots ells venen á esser puntes de dart, de fletxa, ó llanseta, de diferentes mides y formes variades; raspadors, formats en sa major part d'una fulla terminada en punta per un extrem y formant el raspador per l'altre; punyals molt petits, donchs, el mes

gros no te mes de 12 centimetres de 'larch, per 0'1 escàs d'ample; burils y moltsa ltres instruments, que, per lo gastats que son, se coneix que havian servit molt; entre ells n'hi ha de molt prims y trevallats ab molta finura; però lo que mes abunda son les fulles y ganivets, alguns de grans dimensions y que tallen molt. He d'advertir, que aquests instruments de silex, tovats en la «Cova dels Barbuts», son generalment petits y molt abundants. També hi hem trovat alguns núcleos.

Objectes de banya. Si curiosissims son els objectes de silex trovats en ia abans esmentada «Cova dels Barbuts», no ho son menys els de banya, com deduhiran de lo que vaig á dir. Aquéts poden clasificarse del modo següent: banyes seuse cap mena de treval, banyes trevallades, trossos de banya á mitj trevallar, escorxadors, punxós, puntes de fletxa, punyals, llancetes, harpons, hams, etc.

Res diré de les primeres, per lo mateix que no presenten res de particular, pero, en quan á les segones, dech dir que allá hi hem trovat grosses banyes de cervo, mes ó menys trencades, quelcunes havian caigut del animal en temps de la muda, mentres qu'altres íi foren arrencades després d'haverlo cassat, donchs, porten encare enganxat un tros de frontal. En aquestes, banyes s'hi vehuen fondes estríes fetes ab la serra de silex, ó ab un altre instrument per l'istil, pera traurer esquirles de banyes y formar després las seves armes.

També hi trovárem trossos de banya á mitj trevallar veyentse perfectament que son escalaborns de punxons, punyals, harpons etc.

Els escorxadors son trossos de banya de forma cilíndrica, d'uns 10 á 25 cm. de llarch, y una de les seves extremitats acaba en biséll rom.

Ademés, hi trovárem punxons de diferentes formes y dimensions, els uns son cilíndrichs, terminats en punta pels dos caps y que presentan, en sa majoria, uns dibuixos bastant artistichs, formats per ratlles paraleles en zig-zag, altres també son cilíndrichs, pero, uns dels seus caps no acaba en punta sino en un tall ó forma de tascó, en que s'hi veuhen ratlles en diferentes direccions, encare que la major part son perpendiculars al eix del punxó, y altres punxons no son cilíndrichs sinó planers, y n'hi ha també de cónichs, pero d'aquéts pot dirse lo mateix que dels cilíndrichs. En quan á les dimensions tots aquets objectes ofereixen la major varietat, perque mentres uns mideixen dos centimetres, altres arriben á tenirne '15 y '20.

Les puntes de fletxa son com uns punxons curts, que terminan en punta per un cap y per l'altre formen tall ó tascó, y n'hi ha de diferentes formes y mides.

Entre'ls objectes de banya, mereixen descripció especial els punyals y llancetes per esser de lo mes curiós de lo trovat en la ja nomenada «cova dels Barbuts.»

Punyals: Els de banya de cervo presenten formes y mides molt variades; els uns terminen en punta pels dos caps, mentres que'ls altres sols hi terminen en un, d'ells n'hi ha de cilíndrichs, de planers y n'hi ha que formen quatre caires. Exceptuant quelcuns que son llisos en tota

sa extensió, els punyals están mes ó menys escultrats. Uns presenten elevacions y depresiós que'ls hi donen aspecte granallut. Altres tenen una canal que segueix la direcció del eix y á una y altra banda d'aquesta canal, clotets equidistants, y altres en compte d'aquets clotets, tenen els llavis de la canal trencats per una sèrie d'altres canaletes equidistants y obliqües al eix del punxó. Casi tots tenen de 25 á 30 cents. de llarch, encara que alguns están trencats. Ne recordo un d'uns 25 centimetres de llarch, per un centimetre y mitj de groixut, te la forma cilíndrica y está lleugerament encorvat, terminant en punta per un dels caps y per l'altre presenta la base trencada; en tota sa extensió hi té un relleu que representa un bonich harpó. Probablement pertanyeria aquest punyal á algún cacich ó quefe de tribu.

Llançetes: Son molt curioses les llançetes perquè després del tall, á un y altre costat del eix, hi tenen varies dents formant dibuixos molt capritxosos. El tall unes vegades es mitj circular y altres punxagut, pero sempre molt ben esmolat.

Harpons: N'hi ha molts y de molt variades formes y dimensions; uns tenen una sola dent molt punxaguda, ab un sol costat, y n'hi ha que tenen á una y altra banda un rengle d'aletes ó ganxos ben esmolats. N'hi ha un de molt remarcable, d'uns 12 centimetres de llarch, que té en un costat quatre aletes ó púes, que segueixen una direcció contraria á la de la punta del harpó. Aquest es de banya, y fou trobat en una fon-daria molt considerable.

Además de tot lo dit, hi ha, també de banya, uns íragments en forma de punyal semicilíndric, els quals paesenten en la cara convexa dibuixos y baixos relleus formats per varies ratlles sinuoses que s'extenen d'un cap al altre ó bé per una sola d'aquelles ratlles, omplint els espays entrants de la mateixa, ratlles rectes paraleles, formant ánguls.

Hams: De banya ne recordo un que té uns 9 ó 10 centimetres de llarch per un d'ample; prop d'un cap hi te uns quans sèchs, que's coneix que servian pera lligarlo, mentres que prop de l'altre cap hi naix una punta molt afilada. la qual forma, ab l'eix del ham, un ángul de 30° aproximadament.

També'm sembla convenient fer notar que s'hi ha trovat en aquella cova algunes banyes de dàyna y *probablement de reno*.

Objectes d'os: D'aquesta materia, además de punxons molt semblants als de banya, hi ha váris objectes de forma quadrilonga ab dibuixos, que consisteixen en ratlles rectes, la major part; quelcunes s'encreuhen formant rombos y altres figures geométriques, altres semblen talment xifres romanes. Tal vegada alguns d'aquets dibuixos sigui alguna inscripció, qual sentit ens es completament desconegut. Cal esmentar especialment un punyal, en una de quines cares hi te fulles dibuixades ab gran primor.

Dech també notar, que hi ha una pessa d'os de forma rectangular, de 8 á 10 centimetres de llarch, per 2 y mitj á 3 d'ample, y está dividida en varies parts per ratlles paraleles. Probablement serviria, pera pendrer mides al fer punxons.

També's coserven fetes d'os agulles, quehcunes tan perfeccionades, com les d'époques molt més avensades. N'hi ha varies de senceres.

Els objectes mes curiosos d'os son els hams' algùn dels quals, en quan á la forma, no's distingeix pas dels que fan servir els pescadors d'avuy.

Ademés de tot lo dit, hi ha d'os alguns altres objectes com fletxes, llancetes, etc.

Marfil: De marfil s'en ha trovat un tros com el puny y un altre trosset que sembla un histori arquejat.

Restos d'aanimals: Ademés de tots els objectes que acabo d'enumerar, s'hi han trovat en la «cova dels Barbuts», gran nombre de cráneos, barres, caixals, alguns molt grossos, dents, unglots y bossins d'ossos, (váris partits longitudinalment, probablement per treurer el moll del os), que serien segurament d'animals que cassarien les tribus primitives; alguns d'aquestos restos están casificats, pero la major part están encare per clasificar.

També hi trovarem restes d'aus, com cráneos, ab el bech, cames y unglots.

Tampoch hi manquen curculles ó petxines y caragolins, en molta abundancia, essent ja classificades la major part.

Objectes váris: Acabaré l'enumeració dels objectes trovats en la tan esmentada cova, fent constar, que ademés de tot lo dit, s'hi trovaren alguns objectes que segurament servirien d'ornamentació; petxines, cargols, caixals y dents foradades, trossos d'óxit de ferre, carbó animal y altres colors pera pintarse, y gran cantitat de cendra.

Mes, entre totes les trovailles, la més estranya y, tal volta, bastant important, en mon' humil concepte, es la d'un tros de terrissa molt grollera en forma de serra y una mena de destral. Aquets objectes {poden motivar alguna discussió.

Un xich vorana á la «dels Barbuts», se trova una altra cova anomenada «dels Encantats.» Alenat per les importants trovailles fetes en aquélla, 'm vaig decidir á explorar aquésta, y al començament era tan poca cosa lo que hi trovárem, puix, tot se reduia á n' algun petit tros de terrissa, que poch s' en mancá pera perdre l' entusiasme y deixarho correr. Me dolia de debó abandonar-la, per lo que, abans de ferho, vaig comensar á netejar-la, fentne treurer la terra que la tapava per tot arreu. Després de treuren váries carretades, vaig experimentar la més agradable de las sorpreses, al descubrir á un costat, però á la vora del fons, unes cambres, fins á les hores desconegudes. Aquestes cambres son tan baixes que dificilment pot estarhi dret un home en el seu interior, degut aixó á la molta crescuda de les hermoses estalagmites que perjen del sostre. Estaven plenes de terra y, principalment, en els recons de les mateixes hi trovarem els objectes que diré aviat.

Era poch menys que impossible baixar á la cova «dels Encantats» sense exposarse á deixarhi 'ls óssos, y pera evitar aquest inconvenient, obrirem un pou, mercés al qual s' hi baixa ara sense perill.

Si importantíssims fóren els descobriments fets á la «cova dels Barbutts», no ho fóren menys els d' aquesta «cova dels Encantats», donchs, tan per la varietat dels materials, com per la forma que presentan, crech que constituéixen, junt ab 'ls de la altra cova, no solsament una de les més riques coleccions d' objectes prehistórics que figuren en els més importants Museus, sinó qué, además, póden donar molta llum sobre les costums, estat de civilisació, creencies religioses y altres punts interessants referents á la historia dels pobles primitius als qui havien pertenescut.

Pera no abusar més de la paciència de Vostés, faré una breu enumeració de lo més principal, deixant per una altra ocasió les menudencies que, no per aixó, deixen de tenir importancia.

Hi trovárem en dita cova molts objectes de pedra, especialment, destrals ó *pedres de llamp*, de diferentes mides, una de les quals crida molt l' atenció per ésser molt petita y que probablement serviria per la circumceissió, segons me digué una persona molt entesa en aquestos estúdis.

També son notables uns sílex que tenen la forma de fulles de llaurer y altres de llanseta, totes trevallades ab molta pulcritud, una pinta y una fletxa de forma tan rara com hermosa.

També hi trovarem varis objectes de banya; però no 'ls descriuré pera no ferme pesat.

En cambi, hi trovárem collarets, brasselets y molts altres utensilis que, segons lo meu humil parer, uns serveixen pera cubrir y defensar els brassos. altres pera adornarse y altres pera treballar la terrissa.

Además de tot lo dit, hi trovárem també urs dischs molt petits, de marfil foradats, que servirien, sens dupte, pera collarets; un anell d' or, dues llansetes de cóure, d' uns 7 ó 8 cms. de llarch; alguns trossos de ferro molt rovellat y, per demunt d' aixó, una collecció tan rica y abundosa d' objectes de terrissa, que per aquest motiu mereix un parágraf d' atenció particular.

Son tan abundants els objectes de cerámica trovats en aquesta cova, que pera élls sols ha sigut necessari destinar una sala de les tres que té el Museu, ahont guardo, ab el més gran carinyo, tot quan estich describint.

Empró; es molt sensible que la major part d' aquets objectes no están sencers, sinó fragmentats, encare que son lo suficienment grans pera formarse cárrech de la ornamentació. Entre aquestos fragments ne recordo un que deu ésser la quarta part del objécte quan era sencer que en la part convexa hi te un relleu que representa una grossa banya de cervo, segons el meu parer. Si algun día la meva posició social y l' estat pecuniári m' ho permeten, veuré de reconstituir alguns d' aquets objectes.

N' hi ha de totes les époques de la cerámica antigua; empró, els que més abunden son els més primitius. Alguns son d' argila, tan arenosa, que á primera vista s'hi véuhen els granets de sorra. Hi ha plats

y altres objectes semblants, que tenen les perets molt groixudes y que están tan grollerament trevallats, que fins s'hi coneixen per tot arreu les ditades dels que 'ls fabricaren. D' aquesta manera 'n conservém dos ó tres plats sencers y altres objectes que presenten la forma de sopera, ab la base plana, ab nanses, com un mugró, y que hi tenen un foradet molt prim.

També hi ha altres objectes de terrisa que, si bé es vritat que no tenen les parets tan groixudes, com els abans esmentats, empró, son fets també sense torn y sense cap ornamentació.

Lo que més crida l' atenció es la forma variadíssima de les nanses: perque n' hi ha que no solsament estan fetes ab torn, sino que també tenen ornamentacions molt variades y de difícil execució.

Respecte del color de tots aquets objectes, presenten matissos molt diferents, desde un roig viu, fins al negre més fort y lluént.

No menys varietat presenten en la forma, encare que molts d' ells terminen en punta; d' aquets ne conservo un de ben sencer. Cal esmentar especialment les *fusayoles*, donchs, están fetes ab molta finura y tenen un color negre molt lluént.

Tots els objectes descrits fins ara, han sigut trovats en les mentades coves, «Bora dels Barbut», y la «dels Encantats». Empró, además de tot aixó, hi figuren en el Museu molts altres objectes que, trovats en diferents llocs, tenen també molta importancia, alguns per la Prehistoria de nostre país, y altres per l' Arqueología. Me concretaré tan solsament á citar-ne un de cada mena. Se guarda en el nostre Museu un esquelet d' animal, de dimensions verament colossals, y que fou trovat aprop de la carretera, á un kilómetro del poble de Serinyá. Estava cobert d' una capa de margues calisses blaves, y tinguérem la desgracia, al desenterrarlo, de que se li destrossessen alguns óssos. No fou possible trovar el cráni, que desaparequé, sens dupte al construir la carretera, donchs aquésta agafava fins arrán del coll del esquelet de dit animal. Pera que 's formi cárrech de la magnitud d' aquets óssos no més diré que pera portarlo del lloch ahont lo trovarem fins al Museu, tinguerem de menester dos carretes de bous. Si 'ns fos possible reconstruirlo seria á ben segur una verdadera maravella paleontológica que causaría gran admiració á tots els qui la contempléssin.

Además d' aquet animal, hi figuren dos esquelets trovats aprop del riu Fluviá; una collecció de fòssils, també trovats tots per aquell país, y es bastant curiosa una collecció de cargols que hem recullit, tres ó quatre hores al voltant de les coves. Molts son ja classificats; algunes monedes, entre élles, una encunyada á Besalú, y també un ídol, d' aspecte horripilant y de figura gens simpática, que fou trovat en un camp dels voltants de Besalú. Tal vegada un deu Bes, (?).

Hora es ja, de que no continue abusant de la vostra benévola atenció y posi punt final á n' aquesta sensilla relació dels objectes que figuren en lo meu Museu de Besalú. Dich *meu* Museu, y crech que no 'm nega-

reu el dret de poguérlu anomenar aixís, perque, com ja he indicat al principi, aquest Museu l' he montat ab el meu esfors, sense més ausil; que 'l de mos aymats Pares, tenint de véncer dificultats quasi insuperables, y realitzar sacrificis que 'l meu entussiasme'm feya petits, però, que en realitat eran pera mí molt grans. No he tingut cap cooperació extraña, ni he rebut absolutament cap assignació de ningú, ni he contat tan solsament ab la protecció oficial de cap entitat, de tal modo que, fins al moment actual sols dech agrahir lo que he pogut fer als autors de mos dies, qui han participat sempre de mon entussiasme, y no han escatimat tampoch sacrificis per ajudarme á realisar una obra que deixa admirats á tots els que 's dignen visitarla, y també al eximi Geólech catalá Mossen Font y Sagué qui sempre m' ha encoratjat ab sos ilustrats consells pera continuarla.

No sé si ab aquesta sensilla conferencia hauré tingut la fortuna de sapiguer donar una idea, més ó menys aproximada, de lo que es lo meu esmentat Museu. Havent hagut de prepararla desde Barcelona no he tingut més auxiliar que 'ls meus recorts, per lo que probablement hauré passat per alt alguns objectes de verdadera importancia, y me hauré entretingut ab altres que no'n tenian tanta; més, si Deu ho vol, y no he d' ésservos molest, en una altra ocasió (tal vegada), tinch el proposit d' esmenar les deficiencias de la present relació. Acéptin entretant ma bona voluntat, donchs, no ha sigut altre el móvil que m' ha impulsat á donar aquesta conferencia; dissimulin els defectes en que necessariament hauré incorregut, y tinguin per segur, que si algun día vólen visitar el Museu me tindrán á mí y á n' éll á la llur disposició, sempre que ho permetin les ocupacions á qué he d' entregarme pera asegurar lo meu pervindre.

J. BOSOMS Y MANEGAT,

Estudiant de la Facultat de Medicina de Barcelona.

Novembre de 1909.

Necrología

La ASOCIACIÓN ARTÍSTICO-ARQUEOLÓGICA BARCELONESA acaba de experimentar la dolorosa pérdida del más antiguo de sus socios, del venerable decano de los arqueólogos barceloneses, el **Ilfre. Sr. D. Fernando de Delás de Jalpí Taurinyá y Marañosa**, (Q. E. P. D.), ocurrida el día 4 de Noviembre del año actual 1909. La relevante personalidad del Sr. de Delás, no ha menester que, en concisa nota necrológica, se le dé el relieve que es perfectamente notoria, pues, ocupaba el finado, por sus méritos personales, entre las más distinguidas personalidades de esta Ciudad, un lugar preeminente, al cual le elevaron su honorabilidad, su altruismo, y sus bondades que hicieron del difunto el tipo, hoy ya cuasi legandario, del perfecto caballero, del ciudadano honorable, del varon justo. Por ello, las entidades más prestigiosas de esta Capital, reconociendo los méritos del Sr. de Delás, le confiaron grandes intereses y sus conciudadanos su representación en las Cortes del Reino.

La ARQUEOLÓGICA, para la cual sintió el Sr. de Delás intenso é inquebrantable afecto, experimentó en ocasiones sumamente críticas, el más abnegado apoyo y la protección material generosísima, del que fué su presidente, en un período lleno de dificultades para nuestra entidad, manteniendo, cuasi sólo, sus prestigios en circunstancias bien poco halagüeñas.

Si otros motivos no lo exigieran, bastarían los aludidos para que la ARQUEOLÓGICA, conservara indeleble el recuerdo de uno de sus fundadores y de uno de sus más constantes y entusiastas socios.

Confiamos que las virtudes del ilustre finado habrán merecido el galardón reservado á los escogidos, sirviendo tan santa esperanza de cristiano conformidad á la distinguida familia del Sr. de Delás, en cuyo dolor, con la mayor sinceridad, acompaña la ARQUEOLÓGICA BARCELONESA.

COMUNICACIONES

JUNTA DE MUSEOS DE BARCELONA.—Núm. 1,501.—Enterada de la atenta comunicación de esa Entidad, fecha 17 de Agosto último, abogando para evitar la desaparición de los fragmentos de carácter artístico ó de marcado interés arqueológico, procedentes de los edificios destruidos en esta ciudad durante la postrera semana del pasado mes de Julio, esta Junta, en sesión del día 4 del actual, estimando y agradeciendo las atinadas indicaciones contenidas en aquel escrito, acordó contestar que las mismas han coincidido por completo con las apreciaciones de la presente Corporación, según así resulta de las resoluciones por ella adoptadas en 14 de Agosto último, relativas á los hechos revolucionarios de que en el antes mencionado período fué teatro Barcelona.

Lo que, con la mayor complacencia, se participa á V. para el debido conocimiento de esa digna Asociación.

Dios guarde á V. muchos años.—Barcelona, 9 de Septiembre de 1909.—El Presidente, *J. Roca y Roca*.—P. A. de la J.—El Secretario accidental, *J. Damians y Manté*.—Hay un sello que dice: Junta de Museos de Barcelona.—Sr. Presidente de la Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa.

COMUNICACIÓN DIRIGIDA AL EXCMO. SR. ALCALDE DE BARCELONA.—*Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa*—EXCMO. SR.: La «Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa», inspirada en su Reglamento y, en el deseo de velar por la conservación y el respeto que merecen todos cuantos objetos sean dignos de la consideración y estima de las personas que se dedican al estudio de las Bellas Artes y, en particular, de las antiguas, tiene el honor de dirigirse á V. E. para llamar la atención del Excmo. Ayuntamiento, que tan dignamente preside, acerca del repartidor de aguas de Montcada, que se halla á cierta altura sobre el torreón que formaba parte de la puerta y murallas romanas, situada en lo que hoy es Plaza Nueva, el cual repartidor, á causa de su emplazamiento, estado de sus obras y construcción especial del mismo, origina á menudo importantes escapes de agua, que descende por las superficies de aquellas venerandas piedras, hasta quedar éstas, y las inmediaciones del piso de la plaza, completamente mojadas, en detrimento de la conservación de las mismas y de los perjuicios que pudieran causar á las personas que transitan por aquella vía pública.—A esos fines, y teniendo presente el valor que todo buen barcelonés concede al aludido monumento histórico, que vive y ha vivido entre nosotros, en el corazón de la Ciudad; el mal efecto que produce al ornato de aquella plaza, verdaderamente típica de nuestra urbe, y el abandono con que podría juzgarse de una obra que tiene indiscutibles méritos conquistados á través de tantos siglos, cuya existencia está identificada con nuestra historia, no hay duda que se hace acreedor á que todos los ciudadanos muestren interés por conservarle, con mayor cariño que hasta el presente.—En su virtud, enterada esta «Asociación» que el citado repartidor podría separarse del lugar que hoy ocupa y ser factible su traslado, para los efectos de su misión, al pié del mismo torreón, disimuladamente, dispuesto en una galería, que hoy ya existe en aquel lugar, y cuyo coste total de esos trabajos no es de tal importancia que pueda perjudicar á las demás atenciones del Municipio;—Esta «Asociación Arqueológica», respetuosamente, se atreve á suplicar á V. E. se digne hacer el oportuno mérito de las presentes manifestaciones y, en consecuencia, ocuparse del traslado del referido repartidor de aguas de Montcada, sito en la Plaza Nueva, esperando que por los motivos expuestos, y apoyados en el gran interés en que V. E. siempre ha estado dispuesto tratándose de mejoras de la Ciudad, será un hecho cuanto acaba de expresar esta Sociedad.—Dios guarde á V. E. muchos años.—Barcelona 20 de Diciembre de 1909.—(Firmado).—Excmo. Sr. Alcalde Presidente del Ayuntamiento Constitucional de Barcelona.

ALBUMS PUBLICADOS

POR LA

ASOCIACIÓN ARTISTICO - ARQUEOLÓGICA BARCELONESA

premiados con medalla de oro
y diploma de honor en la Exposición de Zaragoza,
con medalla de oro en la Exposición
Universal de Barcelona y con medalla de bronce y diploma en
la Exposición Colombina de Chicago.

DEPÓSITO: Calle de Paradís, 10, 2.º y en la librería de Verdaguer (Rambla del Centro)

1878.—*Album de joyas, miniaturas y esmaltes*.—Contiene veinticinco fotografías de los principales objetos exhibidos.—(Agotado.)

1879.—*Album de trajes y armas*.—Contiene veintiseis fotografías de los principales objetos que figuraron en la Exposición del mismo nombre.—(Agotado.)

1880.—*Album de grabados de Autores españoles*.—Contiene cincuenta y cinco láminas heliográficas, representación de los principales grabados expuestos.—Ptas. 7'60.

1881.—*Album de la Exposición de Artes decorativas*.—Contiene cincuenta y dos láminas heliográficas, reproducción de los principales objetos exhibidos.—(Agotado.)

1882.—*Album de detalles artísticos y plástico-decorativos de la edad media catalana*.—Contiene ochenta láminas heliográficas, reproducción de los dibujos premiados por el Instituto de Fomento del Trabajo Nacional.—(Agotado.)

1883.—*Album heliográfico de la Exposición de dibujos autógrafos de artistas fallecidos, y de vistas y dibujos de edificios y monumentos que ya no existen*.—Contiene treinta y siete láminas, reproducción de los más importantes dibujos expuestos.—6'25

1884.—*Album heliográfico del gabinete de curiosidades artísticas de D. José Ferrer-Vidal y Soler*.—Además del extenso y detallado texto explicativo, contiene un discurso referente á las artes arqueológicas ante las exigencias de la cultura moderna, y treinta láminas heliográficas, reproducción de los principales objetos de este gabinete.—Ptas. 6.

1885.—*Monografía histórica é iconográfica del traje*.—Forma un tomo en 4.º mayor, de 292 páginas de clara impresión y papel satinado, ilustrado con 618 grabados y 4 portadas alegóricas, por Puiggari, Riquer, Thomas, Joarizti y Mariezcurrena.—Ptas. 5.

1886.—*Album de grabados escogidos en el orden de su manifestación histórica*.—Volumen en 4.º mayor, de 70 páginas, con 32 láminas de los mejores grabados conocidos, facsímiles foto-heliográficos directos de sus originales, por Joarizti y Mariezcurrena. Texto de Puiggari.—Ptas. 6'25.

1887.—*Album de la colección de D. Francisco Miquel y Badia, principalmente en Mobiliario, cerámica y vidriería*.—Volumen en 4.º mayor, de 50 páginas, con 30 láminas foto heliográficas.—Ptas. 6.

1888.—*Album de la Sección arqueológica de la Exposición Universal de Barcelona*.—Dos volúmenes en 4.º mayor con más de 240 heliografías en junto.—(Agotado.)

1890.—*Album de Indumentaria Española*, por D. José Puiggari.—Un volumen en 4.º mayor de 390 páginas, con 46 láminas foto-heliográficas.—Ptas. 12'50.

1891 á 96.—*Boletín mensual de la Asociación*.

1896 á 1898.—*Revista de la Asociación*.—Un vol. en 4.º de 760 páginas, con 42 grabados.

1899-1900.—*Idem*.—Un vol. en 4.º de 748 páginas, con 18 grabados.

1901-1902.—*Idem*.—Un vol. en 4.º de 764 páginas, con 10 grabados.

1903-1905.—*Idem*.—Un vol. en 4.º de 940 páginas, con 19 grabados.

1906-1908.—*Idem*.—Un vol. en 4.º de 751 páginas, con 32 grabados.

Todos los Albums llevan su texto correspondiente y están encuadernados en percalina con rótulos dorados.